

4. Artikel 17 i konventionen af 27. september 1968 skal fortolkes således, at en kontraherende stats lovgivning ikke kan hindre, at en værnetingsaftale er gyldig, blot fordi det anvendte sprog ikke er det i denne lovgivning foreskrevne.

Mertens de Wilmars   Pescatore   Mackenzie Stuart   Koopmans   O'Keeffe
Bosco   Due   Everling   Chloros

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 24. juni 1981.

A. Van Houtte
Justitssekretær

J. Mertens de Wilmars
Præsident

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT
SIR GORDON SLYNN
FREMSAT DEN 20. MAJ 1981¹

Høje Domstol.

Denne sag er blevet forelagt Domstolen af Hof van Cassatie, Bruxelles, ved kendelse af 9. juni 1980 i medfør af artikel 3 i protokollen af 3. juni 1971 vedrørende Domstolens fortolkning af konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager («konventionen»). Den vedrører tre af konventionens artikler, nemlig artiklerne 17 og 18 om aftaler om kompetence, og artikel 22 om

forening af indbyrdes sammenhængende krav.

Appellanten i den sag, der verserer for den ret, som har forelagt sagen, Elefanten Schuh GmbH er et selskab i henhold til tysk ret. Jeg vil kalde appellanten »det tyske selskab«. Det har registreret forretningssted i Kleve og virker i skobranchen. Indstævnte, Pierre Jacquemain, bor i Schoten i Belgien.

Den 1. februar 1970 ansatte det tyske selskab Jacquemain som sin handelsrepræsentant i Belgien (bortset fra provinserne

¹ — Oversat fra engelsk.

Luxembourg, Namur og Hainaut). Ansættelseskontrakten har ikke været forelagt Domstolen, men der er enighed om, at den var affattet på tysk, og at den bestemte, at retten i Kleve i Tyskland skulle være enekompetent til at påkende enhver tvist, som kontrakten gav anledning til.

Fra en gang i 1974 blev Jacqmain's grundløn betalt af Elefant N.V., appellantens belgiske datterselskab, som jeg vil kalde »det belgiske selskab«. Fra slutningen af 1974 betalte det belgiske selskab også hans kommission. Fra 1. september 1975 arbejdede han under det belgiske selskabs myndighed, ledelse og kontrol. I december 1975 blev han afskediget uden varsel.

Jacqmain anlagde derefter sag mod det tyske og det belgiske selskab ved Arbeidsrechtbank, Antwerpen. Han fremsatte sit krav i henhold til belgisk ret. Han krævede erstatning for ophævelsen af hans kontrakt i henhold til artikel 20 i kongelig anordning af 20. juli 1955 (M.B. 3.-4. oktober 1955) og kompensation for tab af den af ham oparbejdede kundekreds i henhold til artikel 15 i lov af 30. juli 1963 (M.B. 7. august 1963) samt forhøjede leveomkostninger, renter, betaling for årlig ferie og fridage og godtgørelse af telefonudgifter.

Det tyske selskab gjorde gældende, at Arbeidsrechtbank ikke var kompetent på

grund af værnetingsklausulen i ansættelseskontrakten. Retten forkastede dette argument under henvisning til artiklerne 627, stk. 9, og 630 i den belgiske retsplejelov. Ifølge den første bestemmelse er retten på det sted, hvor den pågældende virksomhed driver forretning, eller hvor den pågældende faglige eller økonomiske virksomhed udøves, enekompetent i arbejdsretlige tvister. Ifølge sidstnævnte bestemmelse er enhver aftale, som er i strid med artikel 627, ugyldig.

Arbeidsrechtbank forkastede også et argument, som blev fremført af det belgiske selskab, og hvorefter Jacqmain's kontrakt kun var indgået med det tyske selskab. Retten fandt, under henvisning til mange retskilder, at enhver person, under hvis myndighed, ledelse eller kontrol en ansat arbejder mod vederlag i belgisk ret, anses for at være part i hans ansættelseskontrakt, og konkluderede, at under denne sags omstændigheder var det tyske og det belgiske selskab solidarisk ansvarlige. Den tilkendte Jacqmain erstatning på 3 064 160 BFR med renter samt en mindre godtgørelse.

De to selskaber appellerede til Arbeidshof, Antwerpen, hvor de igen påberåbte sig værnetingsklausulen i ansættelseskontrakten. Denne ret antog, at konventionens artikel 17 bemyndiger parterne i en skriftlig kontrakt til at tillægge en ret i en kontraherende stat kompetence, selv på trods af artiklerne 627, stk. 9, og 630 i den belgiske retsplejelov. Alligevel forkastede den selskabernes anbringende om, at de belgiske retter ikke var kompetente. Den fandt, at den skriftlige ansættelseskontrakt mellem Jacqmain og appellanten var ugyldig,

fordi den ikke var i overensstemmelse med artiklerne 5 og 10 i en anordning fra Kulturrådet for Det nederlandske Kulturfællesskab om sprogbrug af 19. juli 1973. Artikel 5 bestemmer, at arbejdsgivere for personer, som arbejder i de nederlandsktalende områder af Belgien, skal anvende nederlandsk i alle dokumenter, som er rettet til deres personale eller foreskrevet ved lov (herunder åbenbart ansættelseskontrakter). Ifølge artikel 10 er dokumenter, som strider mod ovenstående bestemmelser, ugyldige. Vedrørende sagens realitet stadfæstede retten Arbeidsrechtbank's dom, blot med en mindre ændring.

De to selskaber appellerede derefter til Hof van Cassatie. Denne ret statuerede, at det belgiske selskabs appel måtte afvises, fordi den var sket for sent.

Hof van Cassatie antog i overensstemmelse med det af det tyske selskab anførte, at en klausul i en kontrakt, hvorved parterne enes om at forelægge tvister for en bestemt ret, ikke kunne berøres af de regler, en medlemsstat udsteder vedrørende forholdet mellem arbejdsgivere og arbejdstagere, da artikel 17 i konventionen af 27. september 1968 gjaldt på samme måde i alle de kontraherende stater.

Jacqmain gjorde imidlertid gældende, at Arbeidsrechtbank Antwerpen var kompetent i henhold til konventionens artikel 18, fordi appellanten var mødt for denne ret for at afgive indlæg både vedrørende kompetencen og vedrørende sagens realitet.

Endvidere blev det af Jacqmain's repræsentant draget i tvivl, om det tyske

selskab kunne påberåbe sig værnetingsaftalen, da sagen oprindeligt var anlagt mod to selskaber, af hvilke det ene (det belgiske selskab) ikke var part i den kontrakt, som indeholdt denne aftale. Det blev fremført, at da sagen mod det belgiske selskab kunne antages til realitetsbehandling, kunne Jacqmain påberåbe sig konventionens artikel 22 over for det tyske selskab. Denne bestemmer, at såfremt krav, som er indbyrdes sammenhængende, fremsættes for retter i forskellige kontraherende stater, kan enhver anden ret end den, ved hvilken sagen først er anlagt, erklære sig inkompetent, forudsat at dens lovgivning tillader forening af indbyrdes sammenhængende krav, og at den ret, ved hvilken sagen først er anlagt, er kompetent til at påkende begge krav. Belgisk ret, især artiklerne 566 og 634 i den belgiske retsplejelov, tillader forening af indbyrdes sammenhængende krav.

På baggrund af de rejste problemer forelagde Hof van Cassatie Domstolen seks spørgsmål. Det første er affattet således:

»1. a) Finder artikel 18 i konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, anvendelse, når parterne har indgået en aftale om kompetence i medfør af artikel 17?«

Artiklerne 17 og 18 lyder således, for så vidt det er af betydning for denne sag:

»17. Såfremt parterne i tilfælde, hvor mindst én af dem har bopæl på en kontraherende stats område, skriftligt eller mundtligt med skriftlig bekræftelse har vedtaget, at en ret

eller retterne i en kontraherende stat skal være kompetente til at påkende allerede opståede tvister eller fremtidige tvister i anledning af et bestemt retsforhold, er alene denne ret eller retterne i den pågældende stat kompetente.

Aftaler om retternes kompetence er ugyldige, såfremt de strider mod bestemmelserne i artikel 12 og 15, eller såfremt de udelukker kompetencen for de retter, som i medfør af artikel 16 er enekompetente.

18. For så vidt retten i en kontraherende stat ikke allerede er kompetent i medfør af andre bestemmelser i denne konvention, bliver den kompetent, når sagsøgte giver møde for den. Denne regel finder ikke anvendelse, såfremt sagsøgte kun giver møde for at bestride rettens kompetence, eller såfremt en anden ret i medfør af artikel 16 er enekompetent.«

Kommissionen og regeringen for Det forenede Kongerige har i deres indlæg for Domstolen gjort gældende, at dette spørgsmål må besvares bekræftende. Jeg er af samme mening.

Efter min mening betyder de indledende ord i artikel 18 »apart from« i den engelske udgave, »autre les cas« i den franske udgave (»for så vidt ... ikke« i den danske udgave) klart, at artiklen giver en hjemmel for kompetence, som er et supplement til den hjemmel, der findes i konventionens øvrige bestemmelser. Den er ikke begrænset til tilfælde, hvor kompetence ikke i øvrigt udledes af konventionen. De tyske og

italienske versioner peger efter min mening i samme retning.

Kompetencereglen i artikel 18 finder ifølge samme artikel ikke anvendelse, såfremt en anden ret i medfør af artikel 16 er enekompetent. Der er intet sådant udtrykkeligt forbehold for artikel 17's vedkommende, og jeg kan ikke se nogen grund til at formode et sådant. Man ville ikke forvente, at artiklerne 17 og 18 gensidigt udelukkede hinanden og var alternativer, da de repræsenterer to måder, hvorpå en part kan samtykke i en rets kompetence, dels ved aftale, dels ved at give møde.

At dette er den rigtige måde at gribe fortolkningen af konventionen an på, støttes, som det anføres i de for Domstolen afgivne indlæg, af den omstændighed, at det i en række bilaterale aftaler mellem medlemsstater, som specificeres i indlæggene, antages eller accepteres, at retten kan blive kompetent, såfremt sagsøgte giver møde, selv hvis parterne har aftalt at forelægge deres tvister for et andet forum. Jeg forstår, at dette princip også accepteres i mange, om ikke alle medlemsstaters nationale ret.

Hof van Cassatie's andet spørgsmål lyder således:

»Finder kompetencebestemmelserne i artikel 18 anvendelse, når sagsøgte ikke blot har rejst indsigelse om inkompetence, men desuden også har nedlagt påstand om realiteten?«

Dette spørgsmål er tilsyneladende opstået, fordi artikel 18, andet punktum,

så vidt jeg forstår det, i den nederlandske og i den tyske og italienske version indeholder ord gående ud på det samme som i den engelske udgave, nemlig at retten ikke bliver kompetent, såfremt sagsøgte »kun giver møde for at bestride rettens kompetence«. Disse ord tyder på, at sagsøgte skal have givet møde uden andet formål end at bestride rettens kompetence. Hvis der er et andet, om end subsidiært formål, finder artikel 18, første punktum, fortsat anvendelse. På den anden side lyder den franske tekst således: »Cette règle n'est pas applicable si la comparution a pour objet de contester la compétence«. Der findes ikke noget ord, der svarer til ordet »kun«. Jeg forstår, at den irske tekst går ud på det samme. Man kan naturligvis hævde, at disse ord i den franske udgave rigtigt fortolket giver det samme resultat, og at hensigten er, at sagsøgte skal give møde alene for at bestride rettens kompetence. Jeg er ikke overbevist om, at det nødvendigvis forholder sig således.

Det ville være i strid med konventionens ånd og formål at lægge hindringer i vejen for parterne. Der kan opstå væsentlige vanskeligheder i praksis, hvis en sagsøgt kun kan give møde for at bestride rettens kompetence. Hvis han ikke får medhold på dette punkt, kan han berøve sig selv muligheden for at rejse realitetsindsigelse eller endog andre formalitetsindsigelser mod de krav, der er rejst imod ham. Han kan heller ikke rejse disse indsigelser, hvis der er indledt en procedure til tvangsfuldbyrdelse af dommen over ham i den stat, hvor han befinder sig, eller hvor han har ejendom, da konventionens artikel 28 med visse undtagelser bestemmer, at kompetencen for retterne i domsstaten ikke kan efterprøves. Der kan desuden opstå sager, hvor spørgsmålet om kompetence er kompliceret, mens realitetsspørgsmålet er enkelt. Det ville være uheldigt, hvis en sagsøgt, som ønsker at bestride rettens kompetence, skulle være udelukket fra at fremføre en realitetsindsigelse, som der hurtigt kunne træffes afgørelse om, hvis han ikke fik medhold i formalitetsindsigelsen. Dette er især tilfældet, hvis en sagsøgt ønsker at afværge eller få ophævet arrest på gods, ikke mindst i handelssager. Det ville ikke være mindre uheldigt, hvis en ret, som under sagens behandling kommer til det resultat, at den ikke er kompetent, skulle være forpligtet til at pådømme sagen, blot fordi sagsøgte, da han gav møde, fremførte en subsidiær realitetsindsigelse eller en anden formalitetsindsigelse.

Domstolen har allerede bemærket, at Bruxelles-konventionen skal fortolkes ud fra såvel sine principper og sit formål som ud fra sin sammenhæng med traktaten (jf. sag 12/76 *Tessili mod Dunlop*, Sml. 1976, s. 1473, jf. s. 1484). Hvis der er tvivl om de bestemte ord, der anvendes, og hvis der er eller kan være forskel mellem de forskellige versioner af konventionen, er det klart, at det rigtige er at tage hensyn til hensigten og formålene med konventionen.

Efter min opfattelse er engelsk ret strengere på dette punkt end retten i visse

andre kontraherende stater, hvor en sagsøgt ikke nødvendigvis anses for at have samtykket i rettens kompetence, blot fordi han fremfører anbringender vedrørende realiteten. Han må bevidst have accepteret rettens kompetence. Uden at gentage dem henviser jeg til de uddrag fra kommentarer, der er anført i indlægget fra Det forenede Kongeriges regering.

Det bør måske bemærkes, at Den internationale Domstol indtog et standpunkt, som ligner det, som medlemsstaterne mere generelt har tilsluttet sig, da den i overensstemmelse med almindelige retsprincipper skulle afgøre, om den iranske regering skulle anses for at have anerkendt Domstolens kompetence ved at forelægge den adskillige spørgsmål til afgørelse, som ikke indeholdt nogen indsigelse mod dens kompetence. Domstolen kendte for ret, at »hvis princippet om *forum prorogatum* (aftalt værneting) kunne finde anvendelse i denne sag, måtte det baseres på en adfærd eller udtalelse fra Irans regering, som indebærer et samtykke med hensyn til Domstolens kompetence« (*Anglo-Iranian Oil Company Case*, 1952 I.C.J. Rep. s. 89, jf. s. 113-114).

Efter min mening er svaret på det andet spørgsmål, at en ret i en kontraherende stat ikke bliver kompetent i henhold til konventionens artikel 18, hvis sagsøgte giver møde for at bestride denne kompetence, men benytter lejligheden til subsidiært at fremføre et anbringende vedrørende sagens realitet. Så længe formålet først og fremmest er at bestride kompetencen, fortaber sagsøgte ikke retten til at modsætte sig denne ved subsidiært at fremføre anbringender vedrørende sagens realitet.

Hof van Cassatie har kun anmodet Domstolen om at besvare dens tredje spørgsmål, såfremt det andet spørgsmål besvares bekræftende:

»I bekræftende fald, skal indsigelsen om inkompetence gøres gældende inden behandlingen af sagens realitet?«

På den ene side er det klart, at konventionen ikke indeholder processuelle regler. I princippet må *lex fori* derfor være afgørende for, på hvilket stadium og på hvilken måde et anbringende kan fremsættes. Jenard anførte udtrykkeligt dette i sin rapport, EFT C 59, 1979, s. 1, jf. s. 38. Der er en ganske betydelig forskel mellem de kontraherende staters lovgivninger på dette punkt. F.eks. skal sagsøgte ifølge artikel 854 i den belgiske retsplejelov, som jeg forstår den, fremsætte enhver indsigelse om inkompetence inden behandlingen af sagens realitet, mens han ifølge den tyske retsplejelov kan fremsætte denne indsigelse på ethvert tidspunkt før den første mundtlige forhandling. Bruxelles-konventionen har ikke til formål at harmonisere sådanne bestemmelser.

På den anden side må det erkendes, at artikel 18, andet punktum, ved selve sin ordlyd kræver, at sagsøgte giver møde med det formål at bestride rettens kompetence. Sagsøgte kan ikke hævde, at han gav møde med dette formål, hvis kompetencen bestrides, efter at han gav møde. Endvidere kan en sagsøgt, som rejser indsigelse på et sent tidspunkt

af sagens behandling, næppe gøre gældende, at hans argumenter vedrørende sagens realitet var subsidiære i forhold til kompetencespørgsmålet. Såfremt min opfattelse af det andet spørgsmål accepteres, følger det heraf, at en sådan sagsøgt fortaber sin ret til at bestride kompetencen. Han ville blive mødt med den indsigelse, at hans tidligere møde for retten måtte sidestilles med en frivillig accept af dennes kompetence.

Disse synspunkter er ikke vanskelige at forene. Artikel 18, andet punktum, forudsætter efter min mening, at sagsøgtes formål med at give møde var at bestride kompetencen. Følgelig må kompetencen ikke bestrides senere end den dato, da sagsøgte giver møde. Men det må bestemmes i henhold til *lex fori*, hvad der skal forstås ved at give møde.

Hof van Cassatie's *fjerde* og *femte* spørgsmål lyder således:

- a) Kan sammenhængende sager, som anlagt hver for sig måtte anlægges ved retter i forskellige kontraherende stater, i medfør af konventionens artikel 22 anlægges samtidigt ved én af disse retter, såfremt dens lovgivning tillader forening af indbyrdes sammenhængende sager, og retten er kompetent til at påkende begge sager?

- b) Gælder dette også, såfremt parterne vedrørende én af de tvister, som har ført til sagsanlæggene, i medfør af konventionens artikel 17 har aftalt, at en ret i en anden kontraherende stat skal være kompetent?»

Som regeringen for Det forenede Kongerige har bemærket, giver disse spørgsmåls ordlyd anledning til nogen vanskelighed. Dette gælder ikke blot, fordi det første spørgsmål begynder med den formodning, at sagerne anlagt hver for sig måtte anlægges ved retter i forskellige kontraherende stater, og slutter med den formodning, at en enkelt ret er kompetent til at påkende begge sager. Denne hindring kunne måske overvindes ved at læse den sidste betingelse som en henvisning til national ret, der »tillader forening af indbyrdes sammenhængende sager og derved gør retten kompetent til at påkende begge sager«. Den centrale vanskelighed er efter min mening, at begge spørgsmål går ud på, om kompetence kan udledes af artikel 22 under bestemte omstændigheder.

Artikel 22 vedrører imidlertid ikke kompetence i sammenhængende sager. For bestemmelser vedrørende dette må der henvises til artikel 6. Artikel 22 angår de omstændigheder, under hvilke en ret kan udsætte sagen eller erklære sig inkompetent til fordel for en anden ret, nemlig »den, ved hvilken sagen først er anlagt«. Det forekommer ikke rimeligt at slutte af disse spørgsmåls formulering, at Hof van Cassatie ønsker vejledning om, under hvilke omstændigheder den kan udsætte sagen eller erklære sig inkompetent til fordel for retterne i Kleve eller enhver anden ret, »ved hvilken sagen først er anlagt«; der er nemlig intet i sagens akter, der tyder på, at sagen er blevet anlagt ved retterne i nogen anden kontraherende stat end Belgien, snarere tværtimod.

Mens Domstolen naturligvis frit kan læse spørgsmål med sådanne ændringer i ordlyden, som måtte være nødvendige for at gøre det muligt for den at udføre sin opgave, mener jeg, at det ikke ville være passende i denne sag at overveje

forholdet mellem konventionens artikler 6 og 17, da artikel 6 ikke nævnes i spørgsmålene. Under disse omstændigheder mener jeg, at det rigtige er at udtale, at det ikke er nødvendigt at besvare det fjerde og femte spørgsmål i denne sag.

Hof van Cassatie's *sidste* spørgsmål lyder således:

»Strider det mod konventionens artikel 17 at træffe en afgørelse, hvorefter en aftale om kompetence er ugyldig, såfremt det dokument, der indeholder aftalen, ikke er affattet på det sprog, som efter retsreglerne i en kontraherende stat er en betingelse for dokumentets gyldighed, og såfremt den pågældende stats retsinstans, for hvilken aftalen påberåbes, ifølge de nævnte retsregler er forpligtet til at fastslå dokumentets ugyldighed ex officio?»

Domstolen har allerede gjort det klart, at artikel 17 pålægger den ret, ved hvilken sagen er anlagt, pligt til først at undersøge, om der faktisk var enighed om den klausul, som tillægger den kompetence, hvilket må påvises klart og præcist. Den har også angivet visse kriterier, som kan godtgøre, eller som er nødvendige for at godtgøre, at der har foreligget en

skriftlig aftale eller en aftale med skriftlig bekræftelse. (Se f.eks. sag 24/76, *Estassis Salotti* mod *RUWA*, Sml. 1976, s. 1831 og sag 25/76, *Galleries Segoura SPRL* mod *Rahim Bonakdarian*, Sml. 1976, s. 1851). For så vidt der er fastsat betingelser i konventionen, skal de fortolkes uafhængigt af nogen særlige nationale retsregler. Som det imidlertid blev sagt af generaladvokat Capotorti i hans forslag til afgørelse i sag 25/76, s. 1866: »Dette foregriber selvfølgelig ikke en national regulering af andre — formelle og materielle — sider, som ligger uden for området for de bestemmelser, som skal fortolkes i henhold til fællesskabsretten«. Spørgsmålet i den foreliggende sag er efter min opfattelse, hvilke nationale retsregler, der er afgørende for disse andre betingelser for, at der foreligger en gyldig aftale.

En mulighed er de nationale retsregler i det land, hvor den ret er beliggende, ved hvilken sagen er anlagt, idet denne ret er et andet forum end det, der er udpeget i den skriftlige aftale, på grundlag af hvilken sagsøgte bestrider rettens kompetence. Generelt mener jeg ikke, at dette kan være rigtigt. Disse retsregler har måske overhovedet ingen forbindelse med den indgåede aftale, og det pågældende forum kan simpelthen være valgt af sagsøgeren, fordi disse nationale retsregler, hvis de fandt anvendelse, ville gøre den påberåbte aftale ugyldig. En anden mulighed er, at det forum, hvor sagen anlægges, skal anvende sin egen internationale privatret ved valget af, efter hvilke nationale retsregler spørgsmålet skal afgøres. Dette fører imidlertid til det resultat, at retterne i forskellige kontraherende stater kan komme til et forskelligt lovvalg, fordi de i henhold til deres egne lovkonfliktregler anvender forskellige retsregler. Dette er i strid med

den maksimale retssikkerhed for personer, der er engageret i civile og handelstransaktioner over kontraherende staters grænser, som Jenard lægger vægt på i sin rapport om konventionen. Det er også i strid med det princip, der nævnes af generaladvokat Capotorti i hans forslag til afgørelse i ovennævnte sag 24/76, nemlig at »det er åbenbart, hvor vigtigt det er, at parterne i værnetingsaftaler behandles lige i alle kontraherende stater; dette krav ville ikke blive honoreret, hvis der skulle henvises til de enkelte kontraherende staters kollisionsregler, for så vidt angår de regler, som gælder for aftalens form« (s. 1844).

Det forenede Kongeriges regering foreslår en kompromisløsning — nemlig, at hvis der foreligger en separat værnetingsaftale eller en værnetingsaftale, som er en del af en større kontrakt, men som kan adskilles fra denne, skal den ret, for hvilken spørgsmålet opstår, erklære sig inkompetent, så længe formkravene i artikel 17 er opfyldt. Jeg finder det vanskeligt at acceptere dette, delvis fordi man derved ikke identificerer det nationale retssystem, som skal være afgørende for andre krav til gyldigheden end de formelle krav i artikel 17 selv. Det rejser også spørgsmål, som kan være vanskelige, og hvorpå forskellige retter kan nå til forskellige svar vedrørende spørgsmålet, om værnetingsklausulen »klart kan udskilles«. Det efterlader en restgruppe, hvor værnetingsklausulen står og falder med gyldigheden af aftalen som helhed, som skal bedømmes efter lovkonfliktreglerne i det land, hvor den ret, hvorved sagen først er anlagt, er beliggende. Dette er i strid med det »princip om ensartethed, som er konventionens målsætning«, som generaladvokat Capo-

torti henviser til i anden sammenhæng i sit forslag til afgørelse i *Segoura*-sagen på s. 1866.

Efter min mening skal artikel 17, når henses til konventionens formål, forstås således, at den forudsætningsvis bestemmer, at når der skriftligt henvises til et bestemt forum i en påstået gyldig aftale eller et påstået bevis for en sådan aftale, må det afgøres efter dette forums retssystem, om aftalen er gyldig. Kun således kan princippet om ensartethed opfyldes.

Efter min mening kan dette synspunkt ikke gendrives med en henvisning til, at det foregriber konventionen om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser åbnet for undertegnelse den 19. juni 1980 (EFT L 266, 1980, s. 1), som i artikel 8, stk. 1, bestemmer, at »spørgsmål om eksistens og gyldighed af en aftale eller af en bestemmelse i en aftale afgøres efter den lov, som i henhold til denne konvention skulle anvendes, hvis aftalen eller bestemmelsen var gyldig«, skønt konventionen ikke omhandler værnetingsklausuler. Argumentet gendrives heller ikke af, at det føres til samme resultat som udkastet til Haager-konventionen om »for contractual«: »pour toutes les questions non réglées par les dispositions de la présente Convention . . . l'accord d'élection de for est régi par la loi interne de l'Etat du tribunal élu« (Actes et documents de la

conférence de droit international privé de la Haye 10e Session 1964 IV, s. 18).

ugyldig, vil den påkende sagen i realiteten.

Endvidere opstår det spørgsmål, hvilken ret der skal afgøre, om aftalen er gyldig i henhold til dette forums nationale retsregler. En mulighed er, at den ret, for hvilken spørgsmålet opstår, straks bør forelægge sagen for det nævnte forum, for at dette kan afgøre spørgsmålet i henhold til sine egne nationale retsregler. Der er fordele ved denne løsning, men jeg mener ikke, at den er den rigtige. Efter min mening må den ret, for hvilken der rejses indsigelse om inkompetence, selv afgøre, om aftalen er gyldig (bortset fra gyldigheden i henhold til de formkrav, der nævnes i artikel 17 selv) i henhold til det nævnte forums nationale retsregler. Hvis den finder, at aftalen i henhold til disse retsregler er gyldig, vil den henvise sagen på dette stadium, såfremt kompetence kan udledes af andre bestemmelser i konventionen. Hvis den kommer til det resultat, at aftalen er

Det bemærkes, at konventionens artikel 27 tillader ikke-ankendelse af en retsafgørelse, såfremt en anerkendelse ville stride mod grundlæggende retsprincipper i den stat, som begæringen rettes til. Der er ingen henvisning til »ordre public« i den afdeling af konventionen, som handler om enekompetence. Efter min mening kan den ret, som bliver forelagt spørgsmålet om aftalens gyldighed, ikke nægte at anvende den, hvis den kommer til det resultat, at aftalen er gyldig i henhold til det nævnte forums nationale retsregler. Når det udpegede forum har afsagt dom, kan »ordre public« blive relevant, hvis den vindende part forsøger at få dommen tvangsfuldbyrdet i en anden kontraherende stat, herunder den stat, i hvilken spørgsmålet først opstod; men det er ikke et spørgsmål, der kan rejses på et tidligere stadium.

Af disse grunde mener jeg, at Hof van Cassatie's spørgsmål bør besvares således:

1. a) Artikel 18 i konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, finder anvendelse, selv om parterne har indgået en værnetingsaftale i medfør af konventionens artikel 17.
- b) Kompetencereglen i konventionens artikel 18 finder anvendelse, når sagsøgte ved at give møde for retten gør det klart, at han accepterer dens kompetence. Det tilkommer den nationale ret som et faktisk spørgsmål at afgøre, om sagsøgte har gjort dette. Den omstændighed, at en sagsøgt fremfører argumenter om sagens realitet, betyder ikke

nødvendigvis, at han har accepteret dens kompetence, hvis disse argumenter er subsidiære i forhold til hans principale anbringende om, at retten ikke er kompetent.

- c) For at udelukke bestemmelsen i artikel 18, første punktum, skal retten anse det for godtgjort, at en sagsøgt har givet møde for at bestride dens kompetence, selv om han tilføjer subsidiære anbringender. Det er ikke tilstrækkeligt, at sagsøgte beslutter at bestride kompetencen på et senere stadium. Det skal afgøres i henhold til nationale retsregler, hvad der skal forstås ved at give møde, hvilke beviser der kræves, og hvilken procedure der skal følges for at bevise, at sagsøgte faktisk gav møde for at bestride kompetencen.
2. a) ...
b) ...
  3. En aftale, som opfylder betingelserne i artikel 17 og er gyldig i henhold til de nationale retsregler i den stat, hvor det valgte forum befinder sig, og hvorefter retterne i en anden kontraherende stat er enekompetente til at påkende tvister, kan ikke tilsidesættes af en ret i en kontraherende stat med den begrundelse, at en sådan aftale er ugyldig i henhold til sidstnævnte stats nationale retsregler.